

Nguyễn Phước :

Các anh chị thân mến,

Cảm ơn chị Corinne và anh Bách rất nhiều. Không phải là để khen nhau, nhưng bài của chị và anh đã mang lại cho tôi nhiều thích thú và bổ ích. Cảm ơn anh Nguyễn Lạc đã làm lợi ... lạc cho mọi người bằng những câu hỏi theo lối Candide của anh !

Cũng như tất cả mọi người trên diễn đàn, tôi phục lẫn phục bò chị Corinne viết tiếng Việt một cách rành rõi và chính xác không kém gì tiếng mẹ đẻ.

Chị đã định nghĩa một cách trọn vẹn danh từ Bồ Tát và tất cả những giai đoạn phải đi qua, bắt đầu từ hạnh nguyện Bồ Tát, và như vậy chứng tỏ rằng, như anh Bách đã nói, con đường tu chứng dài và khó làm sao !

Anh Bách rất có lý khi nhấn mạnh vào *Bồ Đề tâm*, là cái hạt mầm sẽ nảy ra thành cây Bồ Đề, nếu hội đủ duyên lành, nếu có đủ *tinh tấn, nhẫn nhục*, v.v. tức là các Ba la mật, trong đó có *bố thí*. Mà *bố thí* chính là sự thể hiện của *từ bi*. Theo tôi, *từ bi* và *trí tuệ* không thể nào tách rời nhau được.

Anh Bách có nhắc đến những người mong giúp đỡ người khác nhưng rốt cục chỉ mang lại bao nhiêu là tai họa. Tôi không nhớ người nào đã thốt ra câu : "Tôi rất sợ những người muốn mang lại hạnh phúc cho nhân loại " (Je crains ceux qui veulent faire le bonheur de l'humanité). Lịch sử đầy rẫy những kẻ đã gây ra bao nhiêu khổ đau, tang tóc, chỉ vì muốn chụp lên đầu người khác lý tưởng của mình. Đó chẳng phải là hành động *từ bi*, mà chỉ là một ảo tưởng tạo dựng nên một cơn ác mộng.

Từ bi là khi nào cảm nhận được sâu xa cái khổ đau của người khác, khi "thương người như thể thương thân", khi thấy chúng sinh với mình là một, khi chứng thực được cái chân lý vi diệu của Phật Pháp là *Vô Ngã*, là *Không*, như lời Kinh đã dạy : "Có hai điều mà Bồ Tát phải nhớ : không bao giờ bỏ rơi chúng sinh và thấy rõ rằng tất cả là *Không*". Như vậy, *từ bi* chẳng phải là ... *trí tuệ* rồi đó sao ?

Trong nguồn gốc, *Bồ Đề tâm* (bodhicitta) là cái tâm hướng về giác ngộ (aspiration à l'éveil), trong khi *Bồ Tát hạnh* là hạnh nguyện đi theo con đường Bồ Tát (voeu de Bodhisattva). Như vậy có một chút khác biệt, bởi vì Bồ Tát hạnh đặt *từ bi* lên cao nhất, tới mức "chừng nào còn chúng sinh ở lại bờ bên này, thì ta nguyện không bước qua bờ bên kia "...

Với phong trào Đại Thừa, *lý tưởng Bồ Tát* đã thay thế *lý tưởng A La Hán*. Đó là một phản ứng đối với Trường Lão Bộ (Sthaviravada) đã, vài trăm năm sau khi đức Phật tịch diệt, bắt đầu trở nên khô cứng, giáo điều, và tự giam hãm mình trong tháp ngà của lý thuyết. Đó cũng là "một bước nhảy hiện hữu" (saut existentiel), theo lời của lama Anagarika Govinda, một cuộc cách mạng văn hóa, một cuộc chuyển Pháp luân thứ hai, mang lại thêm nhân tính, thêm tính chất tích cực, "đi vào cuộc đời " cho đạo Phật.

Nhưng thật ra, đó cũng chỉ là một cách diễn giải (interprétation) thông điệp nguyên thủy của đức Phật Thích Ca. Ngay từ ban đầu, và chính cuộc đời của đức Phật cũng là sự thể hiện đồng một lúc của *từ bi* và *trí tuệ*, tưởng là hai nhưng chỉ là một, xen kẽ vào nhau và không thể tách rời nhau.

Trở về ý niệm Bồ Tát, tôi cũng nghĩ như chị Corinne rằng đó là cả một *quá trình*, một "cái gì đang trở thành" (processus en devenir), đúng hơn là một trạng thái bất động. Bởi vì nếu không, sẽ có một khoảng cách quá lớn giữa ý niệm Bồ Tát xa vời, và "phàm phu" như đa số chúng ta, như anh Bách đã nói.

Tất cả vấn đề là làm thế nào có đủ dũng cảm tiến lên một bước, hướng về lý tưởng Bồ Tát, đi theo hạnh nguyện Bồ Tát, lấy Bồ Đề tâm của mình làm sức mạnh. Và từng bước, từng bước, tiến trên Bồ Tát đạo...

Cũng như theo hướng mặt trời mà tiến tới, dù sẽ không bao giờ tới nơi, nhưng "con đường cũng là mục đích", phải không anh TMD ? :-)

Thân mến,
NP